

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ КОРАБЛЕБУДУВАННЯ
імені адмірала Макарова

ХЕРСОНСЬКИЙ НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра економіки

08823

 ЗАТВЕРДЖЕНО
Заступник директора
ХННІНУК
к.т.н., проф. НУК О.М. Дудченко

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Program of the Discipline

«Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища»

«Public administration in the field of environmental protection»

рівень вищої освіти *другий магістерський*

тип дисципліни *обов'язкова*

мова(и) викладання *українська*

Херсон – 2022 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» є однією із складових комплексної підготовки здобувачів вищої освіти галузі знань – 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності – 051 «Економіка» освітньо-професійної програми – «Економіка довкілля і природних ресурсів».

«12» травня 2022 року. - 19 с.

Розробник: Літвак О.А. – к.е.н., доцент, доцент кафедри економіки ХННІ НУК

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» розглянуто на засіданні кафедри економіки.

Протокол № 06 від «13» травня 2022 р

Завідувач кафедри

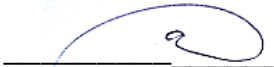

О.Е. Ломоносова

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» розглянуто методичною радою ХННІ НУК.

Протокол №10 від «19» травня 2022 р.

Голова методичної ради ХННІ НУК

О.М. Дудченко

Робоча програма навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» затверджено методичною радою ХННІ НУК.

Протокол №10 від «19» травня 2022 р.

Голова методичної ради ХННІ НУК

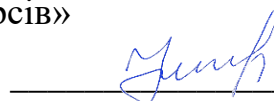
О.М. Дудченко

Проект робочої програми навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» узгоджено з гарантом освітньої програми

Гарант освітньої програми:

«Економіка довкілля і природних ресурсів»

д.е.н., професор

І.І. Надточій

© ХННІ НУК, 2022

ЗМІСТ

Вступ	4
1. Опис навчальної дисципліни	6
2. Мета навчальної дисципліни	7
3. Передумови для вивчення дисципліни	8
4. Очікувані результати навчання	8
5. Програма навчальної дисциплін.....	9
6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування	13
7. Форми поточного та підсумкового контролю.....	14
8. Критерії оцінювання результатів навчання	17
9. Засоби навчання	17
10. Рекомендовані джерела інформації	18

ВСТУП

Анотація

Освітньою програмою «Економіка довкілля і природних ресурсів» підготовки магістрів передбачено набуття здобувачами вищої освіти знань з основ теорії державного управління; стратегії природоохоронної діяльності, яка передбачає розробку і впровадження екологічного законодавства, втілення в життя економічного механізму природокористування; міжнародного досвіду управління в природоохоронній діяльності; міжнародній екологічній діяльності України.

Програма навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» передбачає комплексне застосування набутих компетенцій для здійснення державного управління у сфері охорони навколишнього середовища, втілення в життя економічного механізму природокористування, міжнародного досвіду управління в природоохоронній діяльності, міжнародній екологічній діяльності України.

Дисципліна «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» носить міждисциплінарний характер, вона забезпечує підготовку здобувачів вищої освіти до вивчення навчальних дисциплін «Економічна оцінка природно-ресурсного потенціалу та ресурсозбереження», «Управління проектами».

Ключові слова: державне управління, охорона навколишнього середовища, природоохоронна діяльність, природні ресурси, екологічна політика.

Abstract

The educational program «Economics of Environment and Natural Resources» training of masters provides for the acquisition of higher education students' knowledge of the basics of public administration theory; strategy of nature protection activity, which provides for the development and implementation of environmental legislation, implementation of the economic mechanism of nature management; international management experience in environmental protection; international ecological activity of Ukraine. The program of the discipline «Public Administration in the field of environmental protection» provides for the comprehensive application of acquired competencies for public administration in the field of environmental protection, implementation of the economic mechanism of nature management, international management experience in environmental protection, international environmental activities of Ukraine. The discipline «Public Administration in the field of environmental protection» is interdisciplinary, it provides training for higher education to study the disciplines «Economic assessment of natural resource potential and resource conservation», «Project Management».

Keywords: public administration, environmental protection, nature protection activity, natural resources, ecological policy.

1. Опис навчальної дисципліни

Таблиця 1

Основні характеристики навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність (освітня програма), освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Галузь знань: 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Обов'язкова	
Модулів - 1	Спеціальність: 051 «Економіка»		
Електронний адрес на сайті ХННІ НУК: http://www.kb.nuos.edu.ua/Licensing%20and%20accreditation%20specialties/social-economic.html	Освітньо-професійна програма: «Економіка довкілля і природних ресурсів»	Рік підготовки	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання - немає			
Загальна кількість годин - 120		Семестри	
		1	1
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних: – 3 год; самостійної роботи студента: – 5 год.	Освітній рівень: другий (магістерський)	Лекції, год.	
		30	12
		Практична робота, год.	
		15	6
		Самостійна робота, год.	
		75	102
		Види контролю:	
Екзамен	Екзамен		
Форма контролю: комбінована			

Примітка: співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної становить:

- для денної форми навчання – 0,6:1;
- для заочної форми навчання – 0,17:1.

2. Мета вивчення навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» є формування у студентів згідно зі Стандартом вищої освіти України, затвердженим Наказом Міністерства освіти і науки України 04.03.2020 р. № 382, таких компетентностей:

1) інтегральну компетентність:

- здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог;

2) загальні компетентності:

ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності);

3) предметні компетентності:

ФК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень;

ФК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання;

ФК8. Здатність оцінювати можливі ризики, соціально-економічні наслідки управлінських рішень;

ФК10. Здатність до розробки сценаріїв і стратегій розвитку соціально-економічних систем.

ФК 11*. Здатність використовувати на практиці принципи і функції процесу державного управління у сфері охорони навколишнього середовища.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Навчальна дисципліна «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» базується на знаннях, отриманих в результаті вивчення таких курсів, як: «Екологічний менеджмент та регіональне природокористування», «Економічна діагностика».

4. Очікувані результати навчання

При вивченні навчальної дисципліни «Державне управління у сфері охорони навколишнього середовища» у студентів мають бути сформовані такі програмні результати навчання як:

ПР2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПР4. Розробляти соціально-економічні проєкти та систему комплексних дій щодо їх реалізації з урахуванням їх цілей, очікуваних соціально-економічних наслідків, ризиків, законодавчих, ресурсних та інших обмежень.

ПР7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропоновані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПР14. Розробляти сценарії і стратегії розвитку соціально-економічних систем.

ПР15*. Розробляти екологічну політику організації згідно ISO 14 000; впроваджувати систему управління навколишнім середовищем ISO 14 000; узагальнювати міжнародний досвід з управління екологічною діяльністю; застосовувати досвід країн Організації економічного співробітництва і розвитку (ОЕСР) в управлінні природоохоронною діяльністю.

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Теорія та практика державного управління природоохоронною діяльністю в Україні.

Тема 1. Природоохоронна діяльність: теорія, організація, управління та практика застосування.

Сутність природоохоронної діяльності та заходів. Організаційне забезпечення управління природоохоронною діяльністю. Організація та управління природоохоронною діяльністю.

Джерела інформації: [2, с. 12-20; 6, с. 20-25].

Тема 2. Процес і технологія управління.

Процедури процесу управління. Модель системи екологічного управління.

Джерела інформації: [3, с. 14-18; 6, с. 26-30].

Тема 3. Принципи і функції управління.

Типи класифікацій функцій управління. Класифікація цілей управління. Методи управлінського впливу.

Джерела інформації: [5, с. 35-42; 13, с. 45-52].

Тема 4. Структура та кадри управління.

Елементи структури управління. Вимоги до кадрів управління.

Джерела інформації: [4, с. 20-28; 11, с. 19-27].

Тема 5. Система державного управління природоохоронною діяльністю в Україні.

Державне екологічне управління. Установи, що здійснюють управління природоохоронною діяльністю на центральному рівні.

Джерела інформації: [2, с. 51-61; 3, с. 42-52].

Тема 6. Корпоративне екологічне управління.

Система корпоративного екологічного управління та вимоги стандартів щодо системи екологічного управління. Спеціальні функції корпоративного

екологічного управління. Організаційна структура корпоративного екологічного управління.

Джерела інформації: [7, с. 56-69; 11, с. 68-75].

Тема 7. Міжнародний досвід в управлінні навколишнім природним середовищем.

Всесвітня програма дій на ХХІ століття. Міжнародні організації і правові механізми співпраці щодо охорони довкілля і відновлення навколишнього середовища. Міжнародні аспекти збалансованого розвитку населених пунктів і вдосконалення комплексного управління. Міжнародна екологічна діяльність України. Міжнародні екологічні організації.

Джерела інформації: [10, с. 78-85; 5, с. 89-100].

Тематичний план навчальної дисципліни

Таблиця 2

Розподіл навчального часу за модулями

Назва змістових модулів і тем дисципліни	Кількість годин							
	Денна форма навчання				Заочна форма навчання			
	Разом	у тому числі			Разом	у тому числі		
		Лекції	Практична робота	Самостійна робота		Лекції	Практична робота	Самостійна робота
Змістовий модуль 1. Теорія та практика державного управління природоохоронною діяльністю в Україні								
Тема 1. Природоохоронна діяльність: теорія, організація, управління та практика застосування	16	4	2	10	17	3		14
Тема 2. Процес і технологія управління	17	4	2	11	17	3		14
Тема 3. Принципи і функції управління	17	4	2	11	15		1	14
Тема 4. Структура та кадри управління	17	5	2	10	15		1	14
Тема 5. Система державного управління природоохоронною діяльністю в Україні	19	5	3	11	19	3	2	14
Тема 6. Корпоративне екологічне управління	17	4	2	11	18		2	16
Тема 7. Міжнародний досвід в управлінні навколишнім природним середовищем	17	4	2	11	19	3		16
Разом за змістовим модулем 1	120	30	15	75	120	12	6	102
Усього годин	120	30	15	75	120	12	6	102

Примітка: для студентів заочної форми навчання читаються оглядові лекції за темами модулів в обсягах відповідно до табл. 2.

Теми практичних занять

Теми практичних занять для студентів денної та заочної форм навчання наведені в табл. 3.

Таблиця 3

Тематика практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна форма	Заочна форма
1	Природоохоронна діяльність: теорія, організація, управління та практика застосування	2	
2	Процес і технологія управління	2	
3	Принципи і функції управління	2	1
4	Структура та кадри управління	2	1
5	Система державного управління природоохоронною діяльністю в Україні	3	2
6	Корпоративне екологічне управління	2	2
7	Міжнародний досвід в управлінні навколишнім природним середовищем	2	
Разом		15	6

Самостійна робота

Розподіл годин самостійної роботи для студентів денної та заочної форм навчання наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Розподіл годин самостійної роботи за видами та формами навчання

№ з/п	Вид роботи	Норматив	Кількість годин	
			Денна форма	Заочна форма
1	Підготовка до лекцій	1 год. на 1 лекцію	7	4
2	Підготовка до практичних робіт	підготовка до практичних занять – 1-2 год/1 заняття	15	4
3	Підготовка до екзамену	підготовка до контрольних заходів – 15 (30) год. на 1 захід	15	30
4	Підготовка до поточного модульного контролю		-	-
5	Виконання контрольної роботи	мінімум 15 годин на 1 роботу	-	30

6	Тема 1. Природоохоронна діяльність: теорія, організація, управління та практика застосування		6	5
7	Тема 2. Процес і технологія управління		5	5
8	Тема 3. Принципи і функції управління		5	5
9	Тема 4. Структура та кадри управління		5	5
10	Тема 5. Система державного управління природоохоронною діяльністю в Україні		5	5
11	Тема 6. Корпоративне екологічне управління		6	5
12	Тема 7. Міжнародний досвід в управлінні навколишнім природним середовищем		6	4
Разом			75	102

6. Методи навчання, засоби діагностики результатів навчання та методи їх демонстрування

В якості методів навчання для всіх видів занять використовується:

- робота з літературою, як опрацювання різних видів джерел, спрямоване на формування нових знань, їх закріплення, вироблення вмінь і навичок та реалізацію контрольної-корекційної функції в умовах формальної освіти;
- пояснення, як словесне розкриття причинно-наслідкових зв'язків і закономірностей у розвитку природи, людського суспільства і людського мислення.

Для лекційних занять застосовується:

- лекція, як усний виклад навчального матеріалу, що характеризується великим обсягом, складністю логічних побудов, сконцентрованістю розумових образів, доведень і узагальнень;
- ілюстрування, як показ та сприйняття предметів, процесів і явищ у їх символічному зображенні за допомогою плакатів, карт, портретів, фотографій, схем, репродукцій, звукозаписів тощо;
- відеометод, як використання відеоматеріалів для активізації наочно чуттєвого сприймання, що забезпечує більш легке і міцне засвоєння знань в їх образно-понятійній цілісності та емоційній забарвленості.

Для практичних занять застосовується:

– практична робота, як метод поглиблення і закріплення теоретичних знань та перевірки наукових висновків.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є:

- усні відповіді;
- виконання практичних завдань;
- контрольні роботи (для студентів заочної форми навчання);
- екзамен.

7. Форми поточного та підсумкового контролю

Досягнення здобувача вищої освіти оцінюються за 100-бальною системою університету.

Підсумкова оцінка навчального курсу включає в себе оцінки з поточного контролю і оцінки заключного екзамену.

Питома вага заключного екзамену в загальній системі оцінок - 40 балів. Право здавати заключний екзамен дається здобувачу вищої освіти, якій з урахуванням максимальних балів проміжних оцінок і заключного екзамену набирає не менше 60 балів. Підсумкова оцінка навчального курсу є сумою проміжних оцінок і оцінки екзамену.

Поточний контроль проводиться на кожному практичному занятті та за результатами виконання завдань самостійної роботи. Він передбачає оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти із зазначеної теми (у тому числі, самостійно опрацьованого матеріалу) під час виконання завдань практичних робіт.

Зарахування кредитів навчального курсу можливо тільки після досягнення результатів, запланованих РПНД, що виражається в одній з позитивних оцінок, передбачених чинним законодавством.

**Форми контролю результатів навчальної діяльності здобувачів
вищої освіти та їх оцінювання**

Таблиця 5

Практична робота

Бал	Критерії оцінювання
3	Робота виконана у встановлений термін. Здобувач вищої освіти самостійно визначає тип задачі і раціонально розв'язує її. Може розв'язувати комбіновані задачі. Звіт відповідає встановленим вимогам.
2	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Здобувач вищої освіти наводить потрібні формули. Розв'язує задачу користуючись алгоритмом. Складений звіт містить неточності у висновках та помилки
1	Здобувач вищої освіти складає скорочену умову задачі, робить обчислення лише за готовою формулою.
0	Здобувач вищої освіти не розв'язує задачі.

Таблиця 6

Поточний модульний контроль у формі тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	45	41	36	32	27	23	18	14	9	5

Таблиця 7

Форма контролю	Максимальна кількість балів	
	Денна форма	Заочна форма
Виконання практичних робіт	5 роб. × 3 бали = 15 балів	5 роб. × 6 балів = 15 балів
Поточний модульний контроль	1 МКР × 45 балів = 45 балів	-
Виконання контрольних робіт	-	1 роб. × 30 балів = 30 балів
Всього	60	60

Контрольна робота (для заочної форми)

Бал	Критерії оцінювання
30	Робота виконана у встановлений термін. Матеріал викладено у достатньому обсязі, аргументовано і у правильній послідовності. Використані не тільки рекомендовані джерела інформації, а й новітні, самостійно знайдені у періодичних виданнях та в інтернет-ресурсах. Правильно сформульовані узагальнюючі висновки. Робота достатньо ілюстрована, оформлена акуратно, з дотриманням вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти вільно орієнтується в матеріалах.
20	Робота виконана у встановлений термін. Матеріал викладено у достатньому обсязі, логічно. Використані рекомендовані джерела інформації. Правильно сформульовані узагальнюючі висновки. Робота оформлена акуратно, з дотриманням вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти орієнтується в матеріалах, у відповідях є неточності.
10	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Матеріал викладено у правильній послідовності, але недостатньо повно. Недостатньо використані рекомендовані джерела інформації. Висновки сформульовані формально або не зв'язані з матеріалами роботи. В оформленні роботи є порушення вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти в цілому орієнтується в матеріалах, у відповідях є помилки та неточності.
5	Робота виконана з порушенням встановлених термінів. Матеріал викладено безсистемно, висновки сформульовані формально або відсутні. Робота оформлена неохайно, з порушенням вимог до технічної документації. Під час захисту роботи здобувач вищої освіти слабо орієнтується в матеріалах, у відповідях є помилки.
0	Роботу не виконано

Підсумковий контроль у формі екзамену

Підсумковий контроль складається з тестування (5 тестових завдань) та відповіді на 2 контрольних питання.

Таблиця 9

Тестування

Правильних відповідей, %	100	90	80	70	60	50	40	30	20	10
Бал	10	9	8	7	6	5	4	3	2	1

Таблиця 10

Відповідь (1 питання - 15 балів)

Бал	Критерії оцінювання
15	Здобувач вищої освіти вільно володіє матеріалом, дає вичерпну, повну відповідь на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.
13	Здобувач вищої освіти орієнтується у матеріалі, дає не досить повну відповідь на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.
10	Здобувач вищої освіти має уявлення про зміст питань, дає не досить повну відповідь на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.

8	Здобувач вищої освіти має уявлення про зміст питань, дає нечіткі та неточні відповіді на поставлені та додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.
5	Здобувач вищої освіти має уявлення про зміст питань, дає нечіткі та неточні відповіді на поставлені питання, але не дає відповіді на додаткові.
0	Здобувач вищої освіти не орієнтується у матеріалах питання, не може відповісти на додаткові питання за змістом навчальної дисципліни.

8. Критерії оцінювання результатів навчання

Таблиця 11

№ змістового модуля і теми		Денна форма		Заочна форма	
		Вид роботи	Кількість балів	Вид роботи	Кількість балів
ЗМ 1	T1	Практична робота № 1	3	Практична робота № 1	6
	T3	Практична робота № 2	3	Практична робота № 2	6
	T4	Практична робота № 3	3	Практична робота № 3	6
	T5	Практична робота № 4	3	Практична робота № 4	6
	T6	Практична робота № 5	3	Практична робота № 5	6
ПМК		Тест № 1	15	-	-
-		-	-	Контрольна робота	30
Підсумковий контроль		Екзамен, в т.ч.	40	Екзамен, в т.ч.	40
		Тестування	10	Тестування	10
		Відповідь	30	Відповідь	30
Сума			100		100

9. Засоби навчання

З метою формування у майбутніх фахівців професійної компетентності в освітньому процесі використовуються такі засоби навчання:

- мультимедіа-, відео- і звуковідтворююча, проекційна апаратура (відеокамери, проектори, екрани тощо);
- комп'ютери, комп'ютерні системи та мережі;
- бібліотечні фонди (підручники і навчальні посібники, методичні рекомендації, наукова література тощо).

10. Рекомендовані джерела інформації

Основна література

1. Організація управління в екологічній діяльності : підруч. / Н.В. Максименко, В. В. Задніпровський, Р. О. Квартенко; вид. 3-тє, перероб. і доп. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2011. 282 с.
2. Шевчук Ю.М., Саталкін Ю.М., Білявський Г.О. Екологічне управління: підруч. Київ:Либідь, 2004. 432 с.
3. Реймерс Н.Ф. Природопользование: словарь-справочник. Москва: Мысль, 1990. 637 с.
4. Мескон М., Альберт М., Хедоури Ф. Основы менеджмента. Москва: Дело, 1992. 702 с.
5. Кіндюк, Б.В., Бизова М.Б. Організація управління в природоохоронній діяльності : консп. лекцій. Одеса: Наука і техніка, 2006. 232 с.
6. Менеджмент організацій. Під ред. Л.І. Федулової Київ: Либідь, 2003. 448 с.
7. Осовська Г.В., Косовський О.А. Основы менеджменту: навч. пос. Київ: Кондор, 2006. 664 с.

Допоміжна література

8. Жарова Л.В. Природоохоронна діяльність: питання теорії та методології впровадження. *Продуктивні сили України*. 2009. №1. С.73–82.
9. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шкапова О.М. Управління персоналом [Текст]: навч. пос. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 509 с.
10. Словник–довідник сучасних екологічних та природоохоронних термінів [укл. Гончаренко Г.Є., Совгіра С.В.]. Київ: Наук. світ, 2010. URL: http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/2369/1/Slovnyk_ecologichnyj.pdf.
11. Михайлова М.Д., Екологічний менеджмент як засіб керування природоохоронною діяльністю підприємств. URL: jvestnik-sss.donnu.edu.ua/article/download/2237/2271.
12. Основы менеджменту [Текст]: навч. пос. За ред. В.С.Верлоки, І.Д. Михайлова. Харків: Основа, 1996. 352 с.

13. Сурмін Ю.П., Бакуменко В.Д., Михненко А.М. та ін. Енциклопедичний словник з державного управління [Текст]. Київ : НАДУ, 2010. 820 с.

14. Олєфіренко О.В. Концептуальні основи формування екологічного управління в Україні [Текст]. *Актуальні проблеми державного управління*. – 2015. 1 (45). С. 72–79.

15. Рассадникова С.І. Теоретичні основи реформування організаційно–управлінської системи природокористування в Україні в контексті сучасних викликів. *Економічні інновації*. 2014. Вип.№57. С. 321–331. URL: <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/72589/32–Rassadnikova.pdf?sequence=1>.

Інформаційні ресурси

1. <https://www.kmu.gov.ua/ua/catalog/ministerstvo-ekologii-ta-prirodnikh-resursiv-ukraini>
2. <https://menr.gov.ua/>
3. <http://www.dei.gov.ua/>
4. <http://dazv.gov.ua/>
5. <http://www.geo.gov.ua/>
6. <http://davr.gov.ua/>